

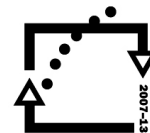
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ROZVÍJENÍ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI KROK ZA KROKEM

1.– 5. ročník základní školy
program Místo pro život

ÚVOD

CO JE ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

Je to výbava člověka, která mu umožňuje zorientovat se v různých druzích textů, získávat z nich poučení i radost a využívat je pro svůj osobní rozvoj a interakci se světem.

JAK ROZVÍJET ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

- Citlivě a vytrvale, ověřenými i novými metodami vést děti k tomu, aby každé z nich získalo pozitivní **vztah** k četbě a ke knížkám. Aby si upevnilo poznání, že četba je cestou, jak porozumět sobě a svému místu ve světě i zdrojem hezkých a příjemných zážitků.
- Trpělivě a promyšleně – krok za krokem zvyšovat u dětí úroveň čtenářských **dovedností**:
vyhledávat informace jednoznačně dané i z kontextu
porozumět textu na doslovné i hlubší úrovni
nahlížet řešení problémů v kontextu reálného života
hodnotit – vyvozovat závěry a záměry autora
sdílet a reprodukovat přečtené.
- Vybavit děti **vědomostmi** o různých druzích textů, prohloubit v nich poznání, jakým způsobem jim mohou pomoci v jejich osobním životě, při řešení konkrétních problémů a v celoživotním vzdělávání.
- Naučit děti nahlížet a reflektovat jejich vlastní proces prohlubování čtenářské gramotnosti – pomoci jim vypracovat si vlastní čtenářské **strategie**.

ÚROVEŇ 1 – ČTENÍ S NEČTENÁŘI A ZAČÍNÁJÍCÍMI ČTENÁŘI

vztah a postoj ke čtení:

- Rád naslouchá četbě textů i celých knížek
- Má svou oblíbenou knížku (knížky) nebo žánr
- Má potřebu si o přečteném povídat, sdílet dojmy, zážitky i poznání s druhými lidmi
- Vnímá nejen obsah knížek, ale i jejich formu, obrazové ustrojení.

čtenářské dovednosti:

- Čte s porozuměním slova a jednoduché věty
- Přiřazuje slova a jednoduché věty k obrázkům
- Rozumí slyšenému textu i na hlubší úrovni
Umí vyvodit informace, které nejsou v textu jednoznačně vyjádřeny, na jednoduchých příkladech vyvodit příčinu – následek, hledat způsoby řešení/ vyřešení problému
- Na základě slyšeného textu vyvozuje jednoduché závěry
- Propojuje na jednoduchých příkladech poznatky z textu z poznatky ze života
- Umí zaznamenat své myšlenky související s textem výtvarnou formou
- Reprodukuje text
Dokáže seřadit několik po sobě jdoucích informací z textu pomocí obrázků
Reprodukuje text na základě obrazové osnovy
Umí vytvořit obrazovou osnovu pro reprodukování textu.

ÚROVEŇ 2

vztah a postoj ke čtení:

- Dítě má potěšení z toho, že dovede číst, byť jen jednoduché krátké texty nebo popisy k obrázkům
- Rádo naslouchá četbě pohádek, pověstí, celých knížek (má trpělivost naslouchat)
- Probouzí se u něho vnitřní potřeba „dotýkat se“ knížek, prohlížet je, číst popisy obrázků popř. celé texty, vyhledávat jednoduché informace
- Má potřebu o přečteném si povídat, rádo se k přečtenému vrací ilustrací, dramatizací..., rádo představuje oblíbenou nebo přečtenou knížku ostatním dětem
- Všímá si projevů čtenářství kolem sebe (kdo v rodině čte, co čte, odkud knížky bere.....) a začíná vnímat sám sebe jako čtenáře (kde čte, kdy, s kým, co čte...)
- Líbí se mu sám si číst knížky s jednoduchých a krátkým textem.

čtenářské dovednosti:

- Dítě ví co čte – rozumí čtenému (slovu, větě a krátkému textu)
Umí přiřadit slova a věty k ilustracím nebo reálným předmětům.
Vyhledá jednu nebo více jednoznačných informací v krátkém jednoduchém textu, dokáže posoudit, které informace zná a které jsou pro něj nové nebo něčím zajímavé
Vyhledá slovo, kterému nerozumí, umí v jednoduchých případech odhadnout jeho význam z kontextu nebo z vlastní zkušenosti
- Dokáže porozumět textu i na hlubší úrovni
Umí na jednoduchých příkladech vyvodit informace, které nejsou v textu jednoznačně vyjádřeny (jen naznačeny)
Propojuje poznatky z textu se životem
Pokouší se rozpoznat hlavní myšlenku a s dopomocí učitele autorův záměr

Zkouší vyvozovat jednoduché vlastní závěry a argumenty

Předvídá pokračování textu a zdůvodňuje ho z přečteného

- Reprodukuje přečtené (text nebo celou knížku)

Dokáže seřadit (vytvořit sled) několika informací nebo obrázků z četby nebo poslechu.

Dokáže reprodukovat text s dopomocí, podle osnovy nebo obrázků

- Umí jednoduchým způsobem zaznamenat své myšlenky a vztah k přečtenému

Dokáže si v mysli vytvářet představy o čteném textu (vizualizovat ho)

sdílet představy ve dvojici a před celou třídou

Umí vybrat z textu výroky nebo krátké pasáže podle zadání, vytvořit k nim vlastní komentář a jednoduchým způsobem ho zdůvodnit.

vědomosti:

- Žák dokáže najít v knížce autora, ilustrátora, v encyklopediích seznam kapitol a hesel...
- Rozpozná beletristickou knížku od naučné (encyklopedické)
- Poznává žánry: pohádka, poezie, povídka, encyklopedické heslo, dopis, popis
- Ví o zdrojích textů: knížky (knihovnička, knihovna), , časopisy, hry, internet...

strategie:

Je schopen posoudit (reflektovat) rozvíjení své čtenářské gramotnosti

- Ví, jaký druh knížek se mu líbí
- Umí posoudit, co je pro něj z hlediska čtenářství snadné a co obtížné
- Rozumí svým čtenářským potřebám na prostředí (četba v ústraní, společně s ostatními, s dohledem a dopomocí dospělého, nahlas, potichu...)
- Zaznamenává svou rozvíjející se čtenářskou gramotnost do „portfólia“ Čtenářem krok za krokem (didaktická pomůcka programu Místo pro život).

ÚROVEŇ 3

vztah a postoj ke čtení:

- Žák má potěšení z vlastní četby. Má svou oblíbenou knížku nebo žánr
- Má potřebu si o přečteném povídat, sdílet dojmy, zážitky i poznání s druhými lidmi
- Vnímá nejen obsah knížek, ale i jejich formu, obrazové ustrojení
- Rád navštěvuje knihovny nebo alespoň využívá třídní knihovničku, půjčuje si knížky od spolužáků
- Má potěšení z vlastní dovednosti vyhledávat v textech informace
- Rád naslouchá četbě textů i celých knížek.

čtenářské dovednosti:

- Porozumět textu na doslovné úrovni:

Žák dokáže číst s porozuměním texty, které jsou mu blízké obsahem i formou.

Umí vyhledat jednu a více jednoznačně vyjádřených informací

Umí vyhledávat informace v dětských encyklopediích a na internetu. Rozpozná, které zdroje jsou určeny vyspělejšími čtenáři a ze kterých může čerpat on

Umí najít slovo nebo větu, které nerozumí, odhadnou z kontextu nebo vlastní zkušenosti význam

- Porozumět textu na hlubší úrovni

Umí vyvodit informace, které nejsou v textu jednoznačně vyjádřeny, oddělit podstatné od nepodstatného, vyvodit příčinu – následek, nalézt problém, způsoby řešení/ vyřešení problému

- Vyvozovat závěry a hledat pro ně v textu důkazy

Dokáže vyvodit jednoduché závěry a vyhledat pro ně v textu důkazy

- Propojit poznatky z textu s poznatky ze života

- Rozpoznat hlavní myšlenku textu, autorův záměr

- Umí zaznamenat své myšlenky a poznámky do textu nebo na jeho okraj (např. značkami INSERT nebo komentáři při práci metodou podvojný deník)

- Reprodukovat text

Dokáže seřadit několik po sobě jdoucích informací nebo obrázků z textu

Reprodukovat text na základě osnovy

Vytvořit osnovu pro reprodukování textu.

strategie:

Žák je schopen reflektovat rozvíjení své čtenářské gramotnosti (metakognice), hodnotit sám sebe, uvažovat o tom co mu při čtení pomáhá, jaké jsou jeho kvality a slabiny...

- Ví, jaký druh knížek se mu líbí, případně jací autoři, kdo ze spolužáků má podobný vkus – „na koho může dát“
- Umí posoudit, co je pro něj z hlediska čtenářství snadné a co obtížné, formou i obsahem, rozpoznává, jakým způsobem si knížky ke čtení vybírá
- Rozumí svým čtenářským potřebám na prostředí (četba v ústraní, společně s ostatními, s dohledem dospělého, nahlas, potichu...)
- Rozumí i složitějším metakognicím: jak v textu vyhledat důkaz pro tvrzení, ...

vědomosti:

- Umí se zorientovat v úvodních a posledních stránkách knížek (autor, obsah, rok vydání, seznam...)
- Rozumí řazení knížek v knihovnách a ví si rady, jak postupovat, když chce vyhledat název knížky, autora nebo žánr
- Rozumí základním literárním pojmům
- Rozpozná základní žánry.

METODY A VÝUKOVÉ ČINNOSTI ROZVÍJEJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

- **Sdílení** asociací a myšlenek spojeným se čtením a nasloucháním čteného textu
- **Brainstorming** – vyjádření myšlenek spojených se čtením a nasloucháním čtenému textu

- **Bainwriting** – vyjádření myšlenek spojených se čtením a nasloucháním čtenému textu písemnou formou
- **Volné psaní**
- **Pětilístek**
- **Řízené čtení**
- **Podvojný deník**
- **Čtení s předvídáním** – předvídání z klíčových slov
- **I.N.S.E.R.T**
- **Práce s texty testovou metodou**

INTERAKTIVNÍ ÚLOHY NA PORTÁLU MÍSTO PRO ŽIVOT ROVÍJEJÍCÍ ČTENÁŘSKÉ DOVEDNOSTI

KVĚTINY

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=4085>

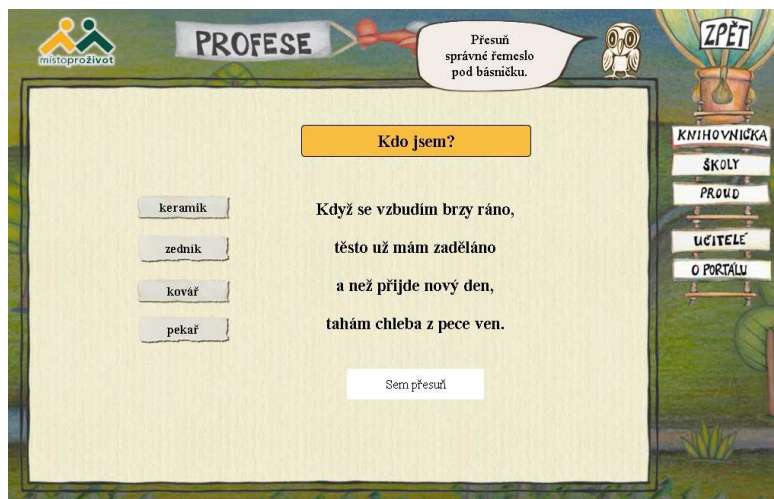
čtení s porozuměním – poezie, rostliny

KDO JSEM?

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=3524>

čtení s porozuměním – poezie, povolání

VYBER POVOLÁNÍ

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=3844>

čtení s porozuměním

STAROSTA

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=37>

práce s textem formou testových úloh, obec

OLŠE

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=4726>

práce s textem formou testových úloh, rostliny

OBČAN

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=17>

práce s textem formou testových úloh, rostliny, občanství

RÝMY

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=4717>

atraktivní interaktivní úlohy přibližující čtenáři krásu jazyka

LIDOVÉ NÁZVY KVĚTIN

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=4727>

atraktivní interaktivní úlohy přibližující čtenáři krásu jazyka

PŘÍŘAĎ K VERŠŮM

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=5425>

atraktivní interaktivní úlohy přibližující čtenáři krásu jazyka

PRAKTICKÉ UKÁZKY ROZVÍJENÍ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ
ukázky výuky prezentované na portálu Místo pro život

ZEMĚRÁJ

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=5509>

blok Čtení s porozuměním – **výběr slov, která s tématem nesouvisí**

slovanská vesnice, kamenná pec, tkaní látek, obilné placky, došková střecha, dřevěný srub, lampička, hliněné nádoby, kožešiny, chlebová pec, sklenička, česání vlny, hrnčířský kruh, ohniště, totem, kostra, dřevěné misky, papírové ubrousky, proutěné košíky, bylinky

2. ročník ZŠ Jesenice, vyučující Eva Zirhutová

ZEMĚRÁJ

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=5509>

blok Čtení s porozuměním – **přirazování vět k obrazovým informacím**

2. ročník ZŠ Jesenice, vyučující Eva Zirhutová

ZEMĚRÁJ

<http://www.mistoprozivot.cz/index.php?id=5509>

blok **popis obrázku**

2. ročník ZŠ Jesenice, vyučující Eva Zirhutová

UKÁZKY PRÁCE S TEXTEM METODAMI KRITICKÉHO MYŠLENÍ

zpracováno lektorkou kritického myšlení Mgr. Květuší Kruger v projektu WOSA